

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Jyväskylän kaupunki tuo esille lausuntoaajan ajoittamisen ja lyhyden. Kesälomakauden aikana lausuntopyyntöä olleeseen lakiehdotukseen

tutustumiseen on ollut hyvin vähän aikaa, eikä tätä käytäntöä voi pitää hyvän hallintotavan mukaisena.

Jyväskylän kaupunki pitää lain tavoitteita kannatettavina. On kuitenkin haastavaa hahmottaa eri tahdissa etenevien lakiesitysten sekä myöhemmässä vaiheessa laadittavien asetusten kokonaisvaikutuksia kunnan toimintaan, resursseihin ja prosesseihin. Lakiuudistuksien kokonaisvaikutuksia on syytä arvioida

kattavammin erityisesti kuntien resurssitarpeiden näkökulmasta.

Jyväskylässä on käytössä monipuolinen ja kattava tietojärjestelmä niin alueiden käytön kuin rakentamisen ohjauksen osalta, sitä on kehitetty kaupungin toimesta ja kuntien yhteistyönä jo vuosikymmeniä. Järjestelmä tukee kaupungin prosesseja ja sisältää digitaalisessa tietomallimuodossa suurelta osin juuri ne

aineistot, mitä on esitetty kopioitavaksi myös RYTJ:ään. Jyväskylän kannalta tällaisesta kopioirekisteristä ei olisi hyötyä, vaan se päinvastoin aiheuttaisi suuria

kustannuksia tietojärjestelmien muuttamiseksi ja hankaloittaisi työtä erilaisilla tiedonsiirtovaatimuksilla prosessien eri vaiheissa. On myös epäselvää miten

esitettyssä mallissa kuntien ylläpitämisen ja omistaman arvokkaan tieto-omaisuuden käy, jos se kopioitaisiin RYTJ:ään.

Jyväskylän kaupunki pitää digitaalisuuden ja avoimen datan edistämistä tärkeänä ja kannatettavana, mutta lakiehdotuksessa on esitetty valtaisia ja osin

epätarkoituksenmukaisia muutoksia nykyisiin käytänteisiin. Tältä osin uudistuksissa tulisi myös edetä mieluiten vaiheittain, esim. siten, että

ensimmäisessä vaiheessa RYTJ rajattaisiin koskemaan vain niitä tietoja, joita valtion eri toimijat tarvitsevat omissa lakisääteisissä tehtävissään.

RYTJ-järjestelmässä on kyse kaavoitus-, tonttijako- ja rakennustiedoista, jotka syntyvät kuntien prosesseissa ja joita tallennetaan ja ylläpidetään nykyisin

ensisijaisesti kuntien tietovarannoissa. RYTJ-lain perusteella syntyisi uusi kopioirekisteri tästä kuntien tietovarannosta. Yleisesti ajatellen on huonoa

tiedonhallinta-ajattelua perustaa päällekkäinen oma rekisteri SYKE:n hallintaan. Olihan tiedonhallintalainkin säätämisen ajatuksena se, että estetään

kopioirekisterien syntyminen ja varmistetaan tiedon hyödyntäminen alkuperäislähteestä (Laki julkishallinnon tiedonhallinnasta, hallituksen esitys

284/2018 vp s. 107).

Lakiehdotus pitää sisällään ehdotuksia, jotka tarkoittaisivat kunnille uusia menettelyitä sekä tarpeita tietojärjestelmien kehittämiseksi. Tämä vaatii kunnilta

siis lisäresursseja. Valtion tulee turvata kunnille riittävä rahoitus näiden uusien lakisääteisten tietomallia ja tietojärjestelmää koskevien tehtävien hoitoon. Tuen riittävyttä tulee arvioida ja tarvittaessa lisätä panostusta ja kohdentaa sitä myös järjestelmä uudistuksiin.

Lakiluonnoksen tavoitteeksi kerrottu digitalisaation edistäminen on keskeinen tavoite myös kaupungin näkökulmasta. Erityisesti yhteentoimivuus, tietomallit ja koneluetavuus voivat tuottaa suuria hyötyjä. Kaava- ja rakennuslupatietojen yhteentoimivuus tulee kuitenkin toteuttaa siten, että ratkaisut rakennetaan

erityisesti kuntalähtöisesti ja kuntien toiminnallisia tavoitteita tukeviksi. Järjestelmän toteuttamisen lähtökohtana tulee olla nimenomaan kuntien

lakisääteisten prosessien sujuvuuden turvaaminen. Yhteentoimivuuden toteuttaminen edellyttää muutoksia nimenomaan kuntien nykyisiin

tietojärjestelmiin, rekistereihin, tietoaineistoihin, prosesseihin ja rajapintoihin, ei järjestelmää voida rakentaa ainoastaan valtiolähtöisesti. Uuden lakiehdotuksen tulee ehdottomasti pohjautua ratkaisuihin, joissa kehitetään toimivia rajapintoja olemassa olevien järjestelmien ehdoilla siten, ettei aiheuteta turhia järjestelmämuutoksia eikä tarvita esim. ylimääräistä työtä vaativaa tietojen keräilyä tai tiedostomuotojen konvertointia.

Lakiluonnoksessa on esitetty, että kunnat huolehtisivat kustannuksellaan tietojen ylläpidosta, ja Syke huolehtisi kunnan tuottaman tiedon hallinnasta ja jakelusta. Ehdotus kaventaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itse tuottamistaan tietosisällöistä, ja kuntien kannalta ylimääräisen rekisterin ylläpito toisi kunnille paljon lisätyötä. Koska tarvittavat muutokset kuntien järjestelmiin aiheuttaisivat kehityskustannuksia, ja lisäksi tietopalveluista perittävien maksujen määrä todennäköisesti pienenesi, aiheuttaa tämä kunnille kustannuspaineita.

Lakiehdotuksen 5§:n mukaan kaavoista tietojärjestelmään tulisi tallentaa tiedot vaiheittain aina vireille tulosta lukien koko kaavaprosessin elinkaaren ajalta

tietomallimuotoisena sekä dokumenttimuotoisena kaavakartta, selostus sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Tämä tarkoittaa siis uusia käytänteitä

kaavaprosessin jokaisessa eri vaiheessa, myös merkitykseltään vähäisimmissä kaavamuutoksissa. On syytä pysähtyä vielä arvioimaan uudelleen, keitä ja mitä

tarvetta varten kaikki esitetyt eri vaiheet ovat tarpeen ja pohtia vaihtoehtoisia kevyempiä ratkaisumalleja. Tietoja tulisi vaatia välitettäväksi ainoastaan

sellaiselta osin, jotka ovat välttämättömiä perustellun tarpeen kannalta. Lisäksi kaikki tiedonvälityksen vaiheet tulee ehdottomasti saada mahdollisimman

automaattisiksi ja tähän kehitystyöhön tulee saada valtion tukea.

Lakiehdotuksen 5§:ssä ei tule säätää tietojen tallentamis-veloitteesta, vaan laissa tulee lähteä siitä, että SYKE veloitetaan noutamaan haluttu tieto kunnan

tarjoamasta tiedonhallintalain mukaisesta rajapinnasta. Siten SYKE olisi vastuussa siitä, että tieto tallentuisi heidän järjestelmiinsä sellaisena kuin se on

ensisijaisessa kuntien ylläpitämässä rekisterissä. Mikäli kuntien tulisi omana toimenaan tallentaa vaaditut tiedot tulevaan järjestelmään, tarkoittaa tämä

esimerkiksi Jyväskylässä, jossa on vuosittain vireillä satakunta asemakaavaa, merkittävää työmäärää. Tämä on täysin mahdoton ajatus nykyisillä resursseilla.

On kriittisen tärkeää, että näiden eri vaiheiden tiedot saadaan toimimaan täysin automaattisesti kunnan ja RYTY-järjestelmän välillä tai että SYKE vastaa tietojen noutamisesta. Hyvänä puolena lakiehdotuksessa on, että lakiehdotuksen 5§:n voimaantuloajaksi on esitetty vasta vuotta 2029.

Maankäyttö- ja rakennuslain muuttuvissa pykälissä 40§ ja 55§ säädetään yleis- ja asemakaavojen sisällöistä ja esitystavasta. Lakiehdotuksessa esitetään, että

”kaavakohteet ja -määräykset esitetään valtakunnallisesti vakimuotoisena kartalla”. Jyväskylän kaupunki tuo tähän liittyen huolena esille sen, että kun

asiaa mietitään vain digitaalisuuden näkökulmasta, on vaarana, että unohdetaan eritasoisten ja eri sisältöisten kaavojen ominaispiirteet sekä joustavuus

suunnitteluratkaisujen esittämistavassa. Lisäksi erityisesti yleiskaavoituksessa on jo pitkään korostettu tarvetta kehittää kaavojen sisältöjä strategisempaan

suuntaan. Tämä on tullut esille vuonna 2014 laaditussa maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden arvioinnissa sekä kuntien erilaisissa yleiskaavojen

esittämistavoissa mukaan lukien Jyväskylän kaupungin yleiskaava. Lain edellyttämä vakiomuotoisuus kaavakohteissa ja -määräyksissä ei saa rajoittaa

tai estää kaavojen sisällöllisten tavoitteiden asettamista, paikallisten olosuhteiden huomioimista kaavassa sekä luovia suunnitteluratkaisuja.

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 ja 57 pykälää on esitetty muutettaviksi niin, että kyseisistä pykälästä on jätetty pois mahdollisuus antaa yleis- ja asemakaavoissa ns. suojelumääräyksiä. Nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain mukaan voidaan yleis- ja asemakaavoissa antaa tarpeellisia määräyksiä maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi.

RYTJ-järjestelmä ei todennäköisesti toimisi esitetyn mukaisesti sellaisena kattavana tietovarantona, josta esimerkiksi rakentajat ja kiinteistökehittäjät

löytäisivät kaikki tarvitsemansa tiedot. Kaava- ja rakennustietojen lisäksi he yleensä tarvitsevat myös pohjakartta- ja infratietoja, joita ylläpidetään kunnissa.

Siten jatkossakin näiden toimijoiden on perusteltua pyytää kattavat rakennetun ympäristön tiedot edelleen suoraan kunnista.

Lakiehdotuksessa ei ole mainintaa siitä, millaisia tiedonsaantioikeuksia kunnilla järjestelmästä on. Ehdotuksessa ei esitetä kunnan esimerkiksi saavan valtion

tuottamia tietoja RYTJ:stä. Kuten kunnat, myös valtion eri organisaatiot tulisi velvoittaa käyttämään RYTJ:iä niin, että kunnat voisivat kootusti saada

tarvitsemiaan valtion viranomaisten tietoja veloituksetta käyttöönsä RYTJ-järjestelmän rajapintojen kautta. Lisäksi eri valtion organisaatiot tulee laissa

sitouttaa käyttämään RYTJ-järjestelmää siten, että kunnille ei enää tule velvollisuuksia toimittaa tietoja valtion viranomaisille muilla tavoin.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

-

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

-

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

-

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

-

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

-

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

-

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

-

Lehtinen Laura
Jyväskylän kaupunki - Kaupunkirakennelautakunta